

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Західнодонбаський інститут

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалаврів

галузь знань: 0305 Економіка та підприємництво

**напрямок підготовки: 6.030505 Управління персоналом та
економіка праці**

**Павлоград
2016**

Навчальна програма нормативної навчальної дисципліни «Історія української культури» для студентів за галуззю знань 0305 Економіка та підприємництво, напрямом підготовки 6.030505 Управління персоналом та економіка праці, 2016 рік

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ: Горіна О.Т., к.п.н., доцент кафедри

Ухвалено на засіданні кафедри соціально-гуманітарної та фундаментальної підготовки «30» серпня 2016 р., протокол № 1

Затверджено Вченою радою Західнодонбаського інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

«20» вересня 2016 року, протокол № 1

МЕТА, ЗАВДАННЯ І МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Навчальна дисципліна «Історія української культури» є нормативною навчальною дисципліною

Місце дисципліни у навчальному процесі

Дисципліна “ Історія української культури” в системі гуманітарних і суспільних наук вищих навчальних закладів посідає особливе місце; завдяки її вивченню студенти отримують цілісне уявлення про культурно-історичні надбання українського етносу.

Мета дисципліни полягає в розкритті закономірностей та особливостей культурного розвитку України, вивченню особливостей української культури, розгляду її в контексті світової (насамперед європейської) культури.

Завдання дисципліни полягає у з'ясуванні основних чинників, що формують, визначають і трансформують цілісні епохальні утворення: культурно-історичні типи, в розкритті особливостей культурних епох, їх істотних ознак на трьох рівнях узагальнення культурно-історичного процесу — світовому, європейському, національному.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення системи культурних цінностей, що забезпечують процес розвитку певних матеріальних і духовних надбань, вивчення процесів, які відбувалися в українській культурі впродовж історичного часу. Програма побудована за історико-хронологічним принципом і охоплює найсуттєвіші явища української культури.

Зміст дисципліни розкривається в 9 темах:

1. Українська культура та основні етапи її розвитку. Стародавня культура східних слов'ян
2. Культура Київської Русі
3. Культурні процеси напередодні та в добу Козаччини
4. Культурне життя України XVII–XVIII ст.
5. Українська культура XIX ст.
6. Українська культура на зламі XIX–XX ст. у контексті європейської культури
7. Національно-культурне піднесення в Україні у 20-ті роки XX ст. “Розстріляне” українське відродження 30-х років
8. Культура України періоду Другої світової війни, повоєнного часу та 60–80 років XX ст.
9. Національно-державне відродження та культура України на сучасному етапі

Навчання студентів здійснюється на лекціях, семінарських і практичних заняттях, під час самостійної та індивідуальної роботи студентів із застосуванням наочності та технічних засобів навчання, професійних комп'ютерних програм, що забезпечує закріплення теоретичних знань та отримання практичних навичок, сприяє розвитку творчого мислення студентів.

Оцінювання знань студентів відбувається під час поточного, модульного та підсумкового контролю. Об'єктами поточного контролю є: знання та практичні навички, творчі здібності студента; систематичність та активність поточної роботи; результати виконання обов'язкових завдань з практичних занять, а також завдань для самостійного опрацювання та індивідуальної роботи. Оцінювання знань здійснюється на семінарських і практичних заняттях шляхом усного і письмового опитування, вирішення задач, комп'ютерного тестування, перевірки індивідуальних завдань, проходження модульного контролю.

Підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється з урахуванням результатів оцінювання поточної роботи в семестрі та результатів письмового екзамену за 100-бальною системою з подальшим переведенням традиційної шкали оцінювання за системою ECTS.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

предмет, зміст і завдання «Історії української культури», як навчальної дисципліни, важливі теоретичні засади курсу та сучасний (основний) понятійний апарат;

знати основні праці вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених актуальним проблемам історії української культури .

Студент повинен **вміти**:

на основі методів наукового пошуку опанувати новітні концепції. оволодіти сучасними методами пізнання, термінологічно- понятійним апаратом;

зрозуміти сутність, природу та генезис культурних явищ, вміти здійснювати їх аналіз та узагальнення, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки подій і процесів в культурному розвитку суспільства.

Програма навчальної дисципліни «Історія української культури»

Тема 1. Українська культура та основні етапи її розвитку. Стародавня культура східних слов'ян

Українська культура як цілісна система. Найдавніші культури на теренах України. Стародавня культура східних слов'ян. Побут, звичаї, релігійні вірування. Виникнення мистецтва. Основні етапи розвитку старослов'янської культури. Міфологія східнослов'янських племен. Мистецькі набутки слов'ян. Особливості писемності. “Велесова книга”. Античні історики про слов'ян та їх культуру.

Тема 2. Культура Київської Русі

Культура Київської Русі. Становлення і розвиток її державності. Розвиток міст. Прийняття християнства. Церква та її роль у культурному житті Київської Русі. Монастирі. Освіта. Кирило та Мефодій. Школи. Бібліотеки. Книжна справа. Найдавніші літописи. Культова та палацова архітектура. Софіївський собор, Десятинна церква. Фрески та мозаїка. Внесок Ярослава

Мудрого в розвиток культури. Пам'ятки літератури (“Повчання” Володимира Мономаха, “Слово о полку Ігоровім”). Ткацтво, килимарство та вишивка. Вплив Київської Русі на розвиток культури сусідніх країн.

Тема 3. Культурні процеси напередодні та в добу Козаччини

Вплив культури Київської Русі на життя Литовського князівства. Поширення освіти серед населення. Перші слов'янські книгодрукарі (Ш. Фіоль, Вукович, Ф. Скорина). Іван Федоров — український першодрукар (“Апостол”, Острозька Біблія та ін.). Церковно-літературні твори. Пересопницьке Євангеліє. Короткий Київський літопис. Розвиток науки, видання букварів, граматик. Братства та братські школи. Образотворче мистецтво, архітектура, музика. Особливості пісенно-поетичної творчості козацької доби. Народні думи, історичні пісні. Кобзарство. Розвиток театру і драматургії.

Тема 4. Культурне життя України XVII–XVIII ст.

Реформування церкви та освіти, поширення гуманістичних ідей Ренесансу. Діяльність митрополита Петра Могили. Українське бароко, його національна специфіка. Ораторсько-проповідницька проза, мемуарно-історичні твори, козацькі літописи Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка. Народні думи та пісні про визвольну війну. Розвиток барокової поезії, церковної музики. Поширення хорового (партесно-хорального) співу. Бароко в живопису (М. Петрахович, І. Руткович), розвиток парсунного портрету і гравюри. Особливості та пам'ятки барокової архітектури. Відновлення архітектурних пам'яток з бароковими доповненнями. Культурологічна і просвітницька діяльність Івана Мазепи.

Культура і мистецтво в Україні XVIII ст. Поява творів світського характеру в літературі та театральному репертуарі. Палацова архітектура. Розвиток освіти. Києво-Могилянська академія як вищий навчальний заклад, центр науки і культури. Створення колегій. Григорій Сковорода - просвітитель, філософ і поет. Архітектура й образотворче мистецтво (І. Григорович-Барський, Б. Меретин та ін.). Садово-паркове та ужитково-декоративне мистецтво. Вплив української культури на розвиток культурних процесів у Росії (С. Полоцький, С. Яворський, Ф. Прокопович).

Тема 5. Українська культура XIX ст.

Просвітительські ідеї в культурі України. Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. “Історія русів”. Поширення освіти, відкриття шкіл, народних училищ. Розвиток науки та філософської думки. Зв'язок народного та професійного мистецтва. Формування української класичної літератури. Творчість І. Котляревського, Т. Шевченка. Роль Харківського та Київського університетів. Кирило-Мефодіївське товариство. Діяльність М. Костомарова та П. Куліша. Внесок М. Лисенка в розвиток української музики.

Декоративно-прикладне та ужиткове мистецтво. Три центри українського образотворчого мистецтва: Київ, Харків, Одеса. Розвиток мистецьких шкіл.

Вплив складних політичних умов у другій половині XIX ст. на розвиток української культури: заборона українського книгодрукування, переслідування української інтелігенції тощо. Заснування у Львові культурно-освітніх товариств (“Просвіта”, “Наукове товариство ім. Т. Шевченка”), українських видавничих спілок. Харківський, Київський, Новоросійський університети як наукові центри.

Тема 6. Українська культура на зламі XIX–XX ст. у контексті європейської культури

Традиції та новації в українській культурі. Українська культура в європейському та світовому соціокультурному контексті. Криза просвітительського гуманізму та новітня ідеологія української державності. Українське мистецтво — формотворчий чинник української нації. Розвиток драматургії і театрального мистецтва. Театр корифеїв. Видатні актори М. Заньковецька, М. Садовський, П. Саксаганський.

Загальна характеристика українського образотворчого мистецтва та архітектури, стилі міського та промислового будівництва. Український модерн. Творчість братів Кричевських.

Стильові та жанрові особливості українського живопису. Творчість митців народницького реалізму М. Пимоненка, С. Світлославського, М. Івасюка, С. Васильківського, М. Самокиша, І. Їжакевича, І. Труша. Творчість митців, орієнтованих на новітні європейські напрями (О. Мурашко, М. Бурачек та ін.). Г. Нарбут та його учні. Творчість українських митців — зачинателів нових течій у світовому мистецтві (О. Архипенко, К. Малевич, О. Богомазов, В. Пальмов, М. Бойчук).

Особливості розвитку літератури (І. Франко, П. Грабовський, М. Коцюбинський). Український неоромантизм (М. Вороний, Леся Українка); своєрідність українського експресіонізму (П. Карманський, В. Стефаник). Український авангард 1900–1910 рр. Групи “Молода Муза” (Б. Лепкий, П. Карманський та ін.), “Українська хата” (М. Ворон, Г. Чупринка та ін.). Футуризм у малярстві та поезії (В. Єрмолов, М. Семенко та ін.).

Тема 7. Національно-культурне піднесення в Україні у 20-ті роки XX ст. “Розстріляне” українське відродження 30-х років

Передумови розвитку культури і мистецтва. Створення Української Академії наук, наукові досягнення В. Вернадського, Д. Багалія, М. Кащенко, О. Фоміна та ін. М. Грушевський, його громадська і наукова діяльність. Література і театр у нових умовах мистецького життя. Видання журналів (“Музагет”, “Мистецтво”, “Шляхи мистецтва”), збірників та альманахів (“Гроно”, “Буяння” та ін.). Створення мистецьких спілок: “Плуг” (С. Пилипенко, А. Головка, П. Панч та ін.), “Гарт” (В. Еллан-Блакитний, В. Сосюра, П. Тичина, М. Хвильовий та ін.) і груп: футуристів (“Нова генерація”), неокласиків (М. Зеров, М. Рильський, П. Пилипович, М. Драй-Хмара та ін.), символістів (“Біла студія”), конструктивістів (“Авангард”),

пролетарських письменників (ВАПЛІТЕ). Досягнення в театральному мистецтві та кіно (Лесь Курбас, О. Довженко), театр “Березіль”, драматургія М. Куліша. Український мистецький авангард та його доля в 30-ті роки.

Тема 8. Культура України періоду Другої світової війни, повоєнного часу та 60–80 років ХХ ст.

Наука та освіта, преса і радіо, театр і кіно, образотворче мистецтво під час війни. Створення нових вищих навчальних закладів і розширення мережі науково-дослідних установ у повоєнні часи. Розвиток науки і техніки. Акції, спрямовані проти творчої інтелігенції, вилучення з бібліотек книг українських політичних діячів і письменників.

Поява нових творів літератури і драматургії (А. Малишко, О. Гончар, М. Бажан, Остап Вишня та ін.). Творчість композиторів Г. Майбороди, С. Людкевича та ін. Особливості архітектури та образотворчого мистецтва повоєнних часів. Створення закладів професійно-технічного навчання для підготовки робітничих кадрів. “Шістдесятники” у боротьбі за національно-культурне відродження України. Посилення ідеологічного тиску та репресій, “чистка” редакцій газет, журналів, видавництва. Розвиток кіно і театрального мистецтва (С. Параджанов, К. Муратова, Л. Биков, Н. Ужвій, Д. Гнатюк, Є. Мірошніченко та ін.). Розквіт музично-естрадного мистецтва (В. Івасюк, Н. Яремчук, С. Ротару, В. Зінкевич та ін.). Втрата національної своєрідності в архітектурі містобудування (масові житлові забудови). Традиції українського народного живопису у творах Т. Яблонської та В. Зарецького. Розвиток ужитково-декоративного мистецтва (вироби народних майстрів).

Тема 9. Національно-державне відродження та культура України на сучасному етапі

Культурні процеси в Україні після 1991 р. Основи законодавства про культуру, мови, освіти. Культурно-мистецькі товариства. Розширення сфер діяльності творчих спілок, мистецьких груп. Зміцнення зв'язків і співробітництва України з іншими державами. Сучасна українська культура.

Рекомендована література

Основна література

1. Антонович Д. Українська культура. — К., 1993.
2. Бокань В. Історія культури України у запитаннях і відповідях. - К., 1993.
3. Бокань В., Польовий Л. Історія культури України. — К., 1998.
4. Верстюк В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. — К., 1995.
5. Грушевський М. Духовна Україна. — К., 1994.
6. Золотослов. Поетичний космос Давньої Русі. — К., 1988.
7. Історія світової культури. — К., 1999.
8. Історія та теорія світової та вітчизняної культури. — К., 1993.
9. Історія української та зарубіжної культури. — К., 1999.
10. Корінний М. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. — К., 2000.
11. Крип'якевич І. Історія української культури. — К., 1999.
12. Лобас В. Українська і зарубіжна культура. — К., 2000.
13. Лосєв І. Історія і теорія світової культури. Європейський контекст. - К., 1995.
14. Мистецтво, фольклор та етнографія слов'янського народу. — К., 1993.
15. Митці України: Енциклопедичний довідник. — К., 1992.
16. Мистецтво і етнос. Культурологічний аспект. — К., 1991.
17. Мистецтво, фольклор та етнографія слов'янського народу. — К., 1993.
18. Наулко В. Культура і побут населення України. — К., 1993.
19. Ничкало С. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. - К., 1999.
20. Попович М. Нариси історії культури України. — К., 1998.
21. Семчишин Я. Тисяча років української культури. — Львів, 1993.
22. Теорія та історія світової та вітчизняної культури. — К., 1993.
23. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. — Львів, 1992.
24. Україна крізь віки: У 15 т. — К., 1996.
25. Українська культура: історія і сучасність. — Львів, 1994.
26. Щербаківський В. Українське мистецтво. — К., 1999.

Додаткова література

27. Антонович В. Раскопки в стране древлян. — М., 1983.
28. Асеев Ю. Архітектура Київської Русі. — К., 1969.
29. Асеев Ю. Мистецтво стародавнього Києва. — К., 1969.
30. Асеев Ю. Шедеври світової архітектури. — К., 1982.
31. Асеева Н. Ю. Украинское искусство и европейские художественные центры конца XIX — начала XX века. — К., 1986.
32. Баран В. Черняхівська культура. — К., 1981.
33. Білецький П. Нариси з історії українського мистецтва. — К., 1981.
34. Білецький П. У контексті світового авангарду. — К., 1990.
35. Білецький П. Українське мистецтво II половини XVII–XVIII ст.-К., 1981.
36. Білецький П. Український портретний живопис XVII–XVIII ст.-К., 1969.
37. Бокань В. Історія культури України у запитаннях і відповідях.-К., 1993.

38. Бокань В. Культурологія. — К., 2000.
39. Бокань В., Польовий Л. Історія культури України. — К., 1998.
40. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. — К., 1988.
41. Булашов Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. — К., 1992.
42. Висоцький С. Київська писемна школа X–XII ст. — К., 1998.
43. Говдя П. Українське мистецтво II половини XIX — поч. XX ст. — К., 1964.
44. Гординський С. Українські художники в Канаді. — К., 1991.
45. Горський В. Історія української філософії. — К., 1996.
46. Грищенко В. Культура епохи Просвітництва. — К., 1994.
47. Гурбик А. Еволюція соціально-територіальних спільнот в середньовічній Україні. — К., 1998.
48. Єремєєв І. Герби гетьманів України. — К., 1998.
49. Єфименко В. Культура Середньовіччя. Культура Відродження.-К., 1994.
50. Жолтовський П. Монументальний живопис на Україні XVII-XVIII ст.-К., 1988.
51. Жолтовський П. Художнє життя в Україні XVI–XVII ст. — К., 1983.
52. Запаско Я. Мистецтво книги на Україні в XVI–XVII ст. — Львів, 1971.
53. Ивбулис В. Модернизм и постмодернизм. — М., 1988.
54. Ісаєвич Л. Братства та їх роль в розвитку української культури XIV–XVII ст. — К., 1966.
55. Ісаєвич Л. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні. — Львів, 1983.
56. Карпенко М. Гетьман Іван Мазепа як будівничий української держави. — Суми, 1999.
57. Кирило-Мефодіївське товариство. — К., 1990.
58. Кононенко Б. Культурологія в термінах, поняттях, іменах.-М., 1999.
59. Кононенко Б., Болдырева М. Культурологія (альбом схем и таблиць). — М., 1999.
60. Корінний М. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. — К., 2000.
61. Красильников О. Історія українського театру XX століття.- К., 1999.
62. Краснодембський З. На постмодерністських роздоріжжях культури. — К., 2000.
63. Крисаченко В. С. Екологічна культура. — К., 1996.
64. Крисаченко В. С. Людина і довкілля. — К., 1995.
65. Куликова И. У истоков модернизма. — М., 1980.
66. Культура і побут населення України. — К., 1991.
67. Культура народів Центральної и Юго-Восточной Европы XVIII–XIX вв. — М., 1990.
68. Культурне Відродження в Україні. — Львів, 1993.
69. Ліндсей Д. Коротка історія культури від доісторичних часів до доби Відродження. — К., 1995.
70. Лінч Джозеф. Середньовічна церква. — К., 1994.

71. Лобас В. Українська і зарубіжна культура. — К., 2000.
72. Лозко Т. Українське народознавство. — К., 1995.
73. Лозовий О. Основи художньої культури. — Харків, 1997.
74. Лотман Ю. Беседи о культурі. — М., 1994.
75. Лотман Ю. Феномен культури. — М., 1978.
76. Макаров А. Світло українського бароко. — К., 1994.
77. Митці в українській діаспорі. — К., 1997.
78. Митці України: Енциклопедичний довідник. — К., 1992.
79. Мойсеїв І. Храм української культури. — К., 1998.
80. Моця О., Ричка Г. Київська Русь: від язичництва до християнства. — К., 1996.
81. Нагаєвський І. Історія української держави двадцятого століття. — К., 1994.
82. Овсійчук В. Українське мистецтво XVI — першої половини XVIII ст. — К., 1985.
83. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. — К., 1996.
84. Плачинда С. Міфи і легенди Давньої України. — К., 1997.
85. Позінкевич Р. Освіта в системі культури. — Луцьк, 2000.
86. Полікарпов В. Лекції з історії світової культури. — К., 2000.
87. Поліщук Є. Історія культури: Короткий довідник. — К., 2000.
88. Постмодерн в філософії, науці, культурі. — Харків, 2000.
89. Рубан В. Український портретний живопис другої половини XIX — початку XX ст. — К., 1986.
90. Січинський В. Чужинці про Україну. — К., 1992.
91. Славяне юго-восточной Европы в предгосударственный период. — К., 1999.
92. Станко В. Історія первісного суспільства. — К., 1999.
93. Степовик Д. Українська графіка XVI–XVIII ст. — К., 1982.
94. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. — К., 1993.
95. Українська та зарубіжна культура. — К., 2000.
96. Українське мистецтво та архітектура кінця XIX — початку XX ст. — К., 2000.
97. Ушкалов Л. Григорій Сковорода і антична культура. — Харків, 1993.
98. Ушкалов Л. Світ українського бароко. — Харків, 1994.
99. Фартушний А. Українська культура. — Львів, 2000.
100. Федас Й. Український народний вертеп. — К., 1987.
101. Хижняк З. Києво-Могилянська академія. — К., 1988.
102. Цапенко М. П. З історії шукань національного стилю в архітектурі України. — К., 1959.
103. Шестаков В. Массовая культура. — М., 1990.